

Uit: Enigen uit velen, fraters van Zwijsen in 22 portretten; Joep Eijkens (red). Tilburg 1994.

De Siemer

Door Anton Eijkens

Pater Patroclus alias Frans Siemer (1887-1966), leraar, mentor en artiest

Lange tijd bestond de congregatie van de Fraters van O.L. Vrouw van Barmhartigheid zowel uit fraters als paters, oftewel uit leken en priesters. In 1916 kwam aan die situatie een einde. Het oorspronkelijke ideaal van mgr. Zwijsen om leken en priesters harmonisch te laten samenwerken, bleek niet levensvatbaar.

Bijna driekwart eeuw na de stichting van de congregatie boog het Generaal Kapittel zich over de scheiding tussen de twee groepen, van wie de priesters verreweg in de minderheid waren. Men slaagde er niet in tot een duidelijk ja of nee te komen: de stemmen staakten. Het woord was nu aan de Congregatie van de Religieuzen te Rome. Naast de blanco uitspraak van 'Tilburg' was er een positief advies van kardinaal Van Rossum en van de diocesane overheid vóór scheiding.

Bij decreet van 7 augustus 1916 werd bepaald dat de Tilburgse congregatie zou moeten worden teruggebracht tot een zuivere lekencongregatie. De uitvoering van dit decreet werd opgedragen aan de bisschop van 's-Hertogenbosch, mgr. W. van de Ven. Alle 32 priester-leden verlieten de congregatie, al bleef een aantal werkzaam in het onderwijs. Zo ook pater Patroclus Siemer.

Franciscus Theodorus Lucien Maria Siemer werd op 25 september 1887 geboren te Gorinchem. Hij begon op 15 september 1905 aan zijn noviciaat bij de Fraters van Tilburg en ging sinds zijn priesterwijding in 1912 door het leven als pater Patroclus. Toen hij in 1916 priester werd van het bisdom 's-Hertogenbosch, was hij al zeven jaar leraar op het Tilburgse gymnasium, later bekend als het St. Odulphuslyceum.

Als pater Patroclus was Frans Siemer dus geen lang leven beschoren, en over zijn congregatietijd is ook vrijwel niets bekend. Maar als Siemer of 'de Siemer', zoals hij in de wandeling

genoemd werd, leek hij wel het eeuwige leven te hebben.

Voor talloze leerlingen van het St. Odulphuslyceum, studenten van de R.K. Leergangen en uit Brabant of elders afkomstige universitaire studenten was hij tot op hoge leeftijd een soort mentor spiritualis.

Hij zelf zou de laatste zijn, die zich deze titel zou hebben laten welgevallen. En toch was hij de man, die vele generaties van jonge mensen spelenderwijs inspireerde.

Hij was een echte homo ludens, die zich doorlopend verwonderde over zijn eigen veelvormig bestaan als priester, leraar, toneelregisseur, poëet, hout- en lino-snijder, beeldhouwer en niet het minst als gids - te voet, maar meestal op de fiets - naar onvermoede landschappelijke schoonheden van het Brabantse land.

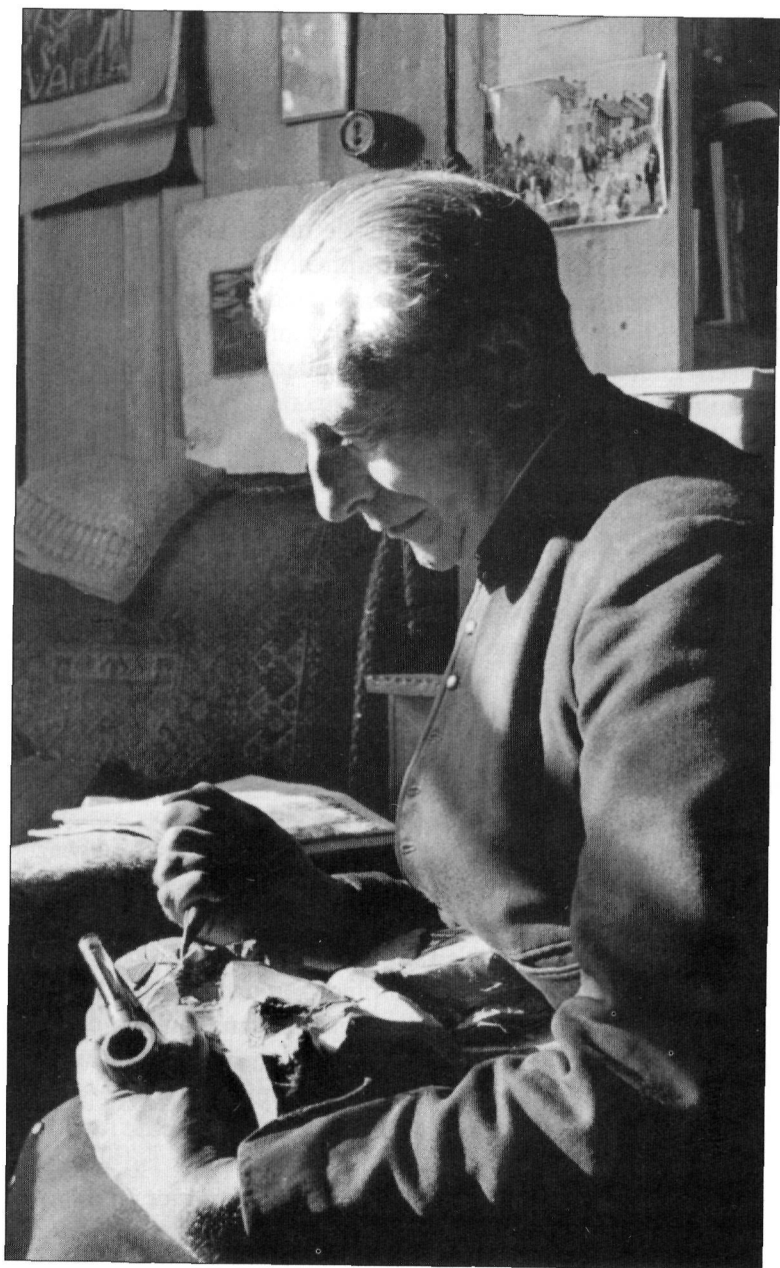
Het lijkt merkwaardig - een woord dat hij veelvuldig en met een heel bijzondere intonatie hanteerde - dat de Siemer om en nabij een halve eeuw op het St. Odulphuslyceum als leraar Duits heeft kunnen fungeren.

Hij was allesbehalve een methodische leraar. Maar hij had een natuurlijk talent om de essenties van de taal op een onschoolse manier duidelijk te maken. Dat deed hij vaak aan de hand van poëtische teksten, die hij met beeldende gezichtsuitdrukkingen en gebaren voordroeg.

Bij de studentenvereniging 'Nos' speelde hij geen opvallende rol, al was hij er altijd voelbaar aanwezig, zelfs als hij afwezig was. Daar begon hij ook met zijn later befaamd geworden fiets-tochten. Hij organiseerde ze niet, maar zei terloops: "Ik ga vanmiddag fietsen" en kreeg dan de 'Siemerianen' mee.

De leerlingen van het St. Odulphuslyceum - en zij niet alleen - vonden de Siemer terug in de studentenvereniging van de R.K. Leergangen 'Sint Leonardus' en later in het Brabants Studentengilde van O. L. Vrouw. Evenmin als in de studentenvereniging 'Nos' had hij bij 'Sint Leonardus' een geijkte functie.

Als moderator zou Siemer ondenkbaar zijn geweest. Wel was hij de alomtegenwoordige bezieler van het studentenleven. Voor *De Kangeroe*, het springerige verenigingsblad van 'Sint Leonardus', schreef hij veel groteske poëmen - 'gedichten' mocht

Frans Siemer

je ze van hem niet noemen - die hij signeerde met de pseudoniemen O. Mulder of Piet Meulenkamp. Ook was hij de maker van het verenigingslied ('Daar is een wil en daar is een weg / en nu laat waaien wat kan') en van het Lied van de Brabantse Eer ('Gebroers en gezusters / wij allen uw kind / Maria Moeder der Christenheid'). Voor de Kangeroes (later ook voor het tijdschrift *Brabantia Nostra* en meestal voor zijn eigen plezier) maakte hij vele expressieve om niet te zeggen expressionistische hout- en lino'sneden.

Hij was ook een begaafd regisseur en decorschilder die zich met de studenten uitleefde in zaal- en openluchtspelen als 'De Cid', 'De gehangene met den koorde' en 'Elckerlyc'. En om nog even bij Siemers artistieke bedrijvigheid te blijven: hij sneed talrijke mooie Mariabeelden, vooral voor de Mariakapelletjes die het Brabants Studentengilde van O. L. Vrouw her en der in Brabant bouwde.

Maar zijn betekenis voor vele generaties jonge mensen ligt toch vooral in de onopvallende manier, waarop hij hen prikkelde om zichzelf en de wezenlijke waarden van het leven te ontdekken. Dat deed hij als getogen Brabander altijd in een Brabantse context. Niet alleen als voorganger op wandelingen en fietstochten, waarvan iemand ooit gezegd heeft, dat ze evenmin rechtlijnig waren als zijn gedachtengangen - want hij vond zijwegen het aantrekkelijkst om de hoofdweg te bereiken. Maar ook en vooral als gastheer bij hem thuis, eerst op zijn kamer aan de Zwijsenstraat en later op de uit 1648 daterende boerderij 'De Oliemeulen' aan de Reitse Hoevenstraat. (Vandaar zijn pseudoniemen O. Mulder en Piet Meulenkamp).

Uit de bladzijden die Anton van Duinkerken in zijn 'Brabantse Herinneringen' aan de periode aan de Zwijsenstraat wijdt, kan men opmaken, dat de Siemer toen al open huis hield voor allerlei soorten studenten. Maar de periode van 'De Oliemeulen' is en blijft voor de Siemer het meest typerend. Daar konden, generatie na generatie, oudleerlingen van het St. Odolphuslyceum, studenten, dichters, beeldende kunstenaars en andersoortige vrienden altijd terecht voor een gesprek over de meest serieuze of groteske onderwerpen. Maar ook voor het

lenen van een boek uit zijn rijke bibliotheek (dat niet altijd bij zijn eigenaar terugkwam), voor een tas thee (thee placht de Siemer als geheelonthouder in grote hoeveelheden te drinken), voor een greep in zijn sigarendoos of tabakspot en in de herfst en winter voor appels en noten.

Voorals de bezoekers in de dertiger jaren hebben 'De Oliemeulen' ervaren als 'een "tierig" geestelijk groeimilieu, zoals er nooit een in Brabant is geweest', zo zei professor Frans van der Ven in een interview dat het *Nieuwsblad van het Zuiden* in 1972 publiceerde bij zijn afscheid van de Katholieke Hogeschool te Tilburg. Hij heeft toen ook de wellicht aardigste karakteristiek gegeven van de wonderbaarlijke gastvrijheid op 'De Oliemeulen' in die jaren:

Men kon er slaapdronken in het holst van de nacht aan de achterkant binnenkomen - altijd was er wel een deur open -, in 'n ijzeren ledikant kruipen of op 'n bank gaan liggen, opstaan, 'n boerenboterham eten, zelfs sigaren of wat tabak meenemen en 'n groet achterlaten: 'dat ge bedankt zijt', zonder de Siemer gezien te hebben. Als hij op de fiets sprong om de mis te gaan lezen, liet hij slapen wie nog sliep. Dan hing hij een briefje aan de deur: als ge wakker bent en zijt opgestaan, vraag dan koffie en boterhammen hierneven.

In 1962 vierde hij zijn gouden priesterfeest. Het werd een grandioos feest. Niet op de laatste plaats dankzij het circus dat op de Vrijthof in Hilvarenbeek werd opgericht - *Circus Zie Mar* - en waarin zijn oudere vrienden de meest wonderlijke rollen speelden. De opbrengst was net toereikend om een lang gekoesterde wens te vervullen: een reis naar het Heilig Land. Daarna werd het stiller rond de Siemer.

Zijn laatste jaren sleet hij ten dele in het klooster van de Franciscanessen aan het Wilhelminapark. Ten dele, want in de bossen bij huize 'De Berkelaar' had hij van de familie Diepen een atelier gekregen, waar hij zich kon uitleven in zijn beeldend werk, vooral beeldsnijwerk. Tussen Wilhelminapark en Delmerweg kon men hem nog vaak zien fietsen, zoals hij heel zijn leven in Brabant had rondgefietst: zonder hoed, met een afgesleten toog en bij slecht weer met een cape.

In januari 1966 was hij voor het laatst op de jaarlijkse Dies van de studentenvereniging 'Sint Leonardus'. Veertien dagen later lag hij in het ziekenhuis. Maar voor de vrienden die hem na zijn terugkeer in het klooster van de Franciscanessen bezochten, had de Siemer nog niets van zijn merkwaardige levensstijl verloren. Op zijn sterfdag, 23 december 1966, begeleidden de engelen hem naar het Paradijs, waarvan zijn leven en werken een voorproef waren geweest.

ANTON EIJKENS